

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ДНІ НАУКИ
ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2014

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
(15–16 квітня 2014 року)

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ЧАСТИНА 5

Редакційна колегія: **А. Є. Конверський**, д-р філос. наук, проф., акад. НАН України (голова); **С. В. Руденко**, д-р філос. наук, доц. (відп. секр.); **І. С. Добронравова**, д-р філос. наук, проф.; **Д. В. Неліпа**, д-р політ. наук, доц.; **М. І. Обушний**, д-р політ. наук, проф.; **В. І. Панченко**, д-р філос. наук, проф.; **А. О. Приятельчук**, канд. філос. наук, проф.; **М. Ю. Русин**, канд. філос. наук, проф.; **Є. А. Харьковщенко**, д-р філос. наук, проф.; **В. Ф. Цвих**, д-р політ. наук, проф.; **Л. О. Шашкова**, д-р філос. наук, проф.; **П. П. Шляхтун**, д-р філос. наук, проф.; **В. І. Ярошовець**, д-р філос. наук, проф.

*Рекомендовано до друку
вченою радою філософського факультету
(протокол № 5 від 24 лютого 2014 року)*

"Дні науки філософського факультету – 2014", Міжн. наук. конф. (2014 ; Київ). Міжнародна наукова конференція "Дні науки філософського факультету – 2014", 15–16 квіт. 2014 р. : [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А. Є. Конверський [та ін.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2014. – Ч. 5. – 191 с.

Адреса редакційної колегії: 01601, Київ, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, філософський факультет; ☎ (38044) 239 31 94

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ "Київський університет", 2014

зробити крок назад і знову стати лише хранителькою домашнього вогнища? Але тут навіть чоловіки запротестують, адже жінка є не лише для того, щоб прибирати і їсти готувати, вона повина бути всесторонньо розвиненою, щоб могла достойно підтримати будь-яку розмову. Окрім того, жінка, як і чоловік потребує самореалізації, а отже успіх у певній сфері діяльності зробить її щасливішою. Питання як бути сучасній жінці, залишається відкритим. При цьому на думку приходять слова із китайського народного прислів'я: головне завдання жінки – отримувати задоволення – тому, що лише будучи задоволеною жінка здатна творити.

В. М. Брижнік, здоб., КНУТШ, Київ
Bryzhnik-@ukr.net

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ МАКСА ВЕБЕРА

Німецький соціальний мислитель Макс Вебер (1864–1920) неодноразово у своїх творах констатував очевидність того, що саме в соціокультурному просторі західної цивілізації, в наслідок діалектичних сплетень різноманітних історичних обставин, виникли та розвинулись культурні явища, які мали універсальне значення для носіїв інших культур. Хоча такі феномени як релігія, виробництво, торгівля, книгодрукування, література, архітектура, музика, наука, держава тощо, властиво притаманні іншим культурам, однак, лише Захід надав цим феноменам особливого значення. Європейська версія християнства самим штибом міської культури була раціонально пристосована для задоволення духовної потреби людини щодо душевного спасіння, але не за рахунок суцільного пригнічення її природних потреб, зумовлюючи тим самим мету людської діяльності. Західне ставлення до праці, втілюючись у виробництві, через поширення розподілу праці, також завдяки і протестантській етиці, досягло вищого рівня своєї продуктивності. Тим самим це, здійснюючись як капіталістичний дух, забезпечило активізацію торгівлі через вільний товарообмін, задовольняючи людські потреби у продукції широкого вжитку. Масове поширення літератури сакрального та мирського змісту, як продукту книгодрукування, зумовило особисту освіченість європейців, уможлививши тим самим процеси індивідуалізації. Разом із сприйняттям музики та архітектури, втіленнями раціональної гармонійності, що набули різноманітних форм креативного вираження, книгочитання сприяло подоланню індивідом та суспільством культурних меж традиційного та модерного життя. Наука, як емпіричне знання, далася взнаки об'єктивному розумінню явищ фізичного світу. Європейський тип державного управління, представлений диференціацією влади на такі гілки, як законодавча (парламентаризм), виконавча та судова, був визначений як завада поширенню політичного свавілля через ірраціональне втручання в суспільне та особисте життя індивіда.

Осмысливши суть та соціальне значення західного політичного діяча, Вебер постулював три типи легітимного панування. У вигляді "чистих типів" вони були ним визначені як легальне, традиційне та харизматичне панування. Легальне панування, представлене бюрократичним управлінням, Вебер уважав притаманним для модерного правового суспільства з диференційованими гілками влади. Такий владний функціонер є або фаховим державним чиновником, або компетентним клерком у приватній установі, котрий за платню сумлінно виконує свою роботу, завдання якої – ревне дотримання раніше встановлених функцій. Наступний тип панування – традиційне. Воно, втілюючись у вигляді патріархальної авторитетності, є притаманним лише такому соціальному утворенню, яке теоретична соціологія називає спільнотою. Простір владних повноважень даного дієвця обмежений лише колом його ближніх, що не вимагає реальної диференціації його діяльності та глибокої компетентності в управлінні. Легітимність авторитету даного лідера potwierджена особистим соціальним статусом для об'єктів його влади – для родини, слуг, фаворитів, плебеїв. Вебер, диференціюючи дані типи панування, дотримався характерного для німецької соціально-теоретичної думки розмежування понять суспільства, як диференційованого соціального утворення, простору культури модерного міста, та спільноти, властиву культуру котрої можна визначити як домодерну, містечковосільську. Виразною протилежністю названим типам легітимного панування постає інший тип – харизматичне панування. На думку Вебера, цей тип представлений носієм особливої духовної енергії, яка реалізується у просторі його владного впливу в вигляді беззастережного виконання харизматичної волі оточенням даної особистості. Цей духовний настрій та емоційне вираження думок харизматичної особистості так душевно наснажує ближніх, що вони не здатні раціонально опиратися її правді, всюди ірраціонально слідуючи за своїм лідером, допоки не завершаться "чари" привабливості його духу. Останнє вможливорюється через природне емоційне спустошення такої людини як фізичної, смертної істоти. На переконання мислителя, виразними представниками цього типу панування були харизматичні оратори античної давнини, релігійні пророки, військові вожді. Втім, найважливішою якістю характеру харизматичної особистості Вебер уважав те, що вона суспільно реалізується носієм особистої відповідальності, вигідно виокремлюючись стосовно представника легального панування [Вебер М. Три чисті типи легітимного панування // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – К. : Основи, 1998. – С. 157–172].

Причиною поклику до політичної діяльності Вебер називав "внутрішню насолоду" від почуття влади, що вможливує суспільне здійснення трьох вирішальних рис дієвого політика, а саме – пристрасті, почуття відповідальності та окоміру. Можна узагальнено накреслити образ такого політичного діяча. Він постає як розважливий візіонер, особиста відповідальність якого перед своїм оточенням не дасть йому байдуже проминути будь-яку несправедливість стосовно свого ближнього, а пристрасть до впорядку-

вання своїх особистих та громадських справ не дозволить йому зануритися в безвільне байдкування та змовчати про суспільні негаразди. Вебер розглядав "інстинкт влади" внутрішнім чинником цієї особистості, діяльність якої спрямована на перетворення зовнішнього світу. Природним антагоністом даному інстинкту у внутрішньому світі є марносластво, визначене мислителем як смертельний ворог "усякої самовідданості справи". Вона, віддаляючи особистість од самої себе, тобто від природного покликання до свідомої діяльності, знесилює духовне завзяття та нейтралізує відчуття особистої відповідальності діяча, даючись взнаки у вигляді посилення превалювання матеріальних інтересів та занепаді особистої моралі. Заваду тенденціям духовного занепаду особистості Вебер убачав у поширенні в суспільстві приписів етики відповідальності, органічною підставою здійснення якої є відчуття "внутрішньої насолоди" за сумлінно виконану працю та усвідомлення того, що без індивідуальної відповідальності процесу деперсоніфікації особистості, – втрату індивідуального я, – уникнути неможливо [Вебер М. Покликання до політики // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – С. 173–192].

Вебер постулював основну якість характеру особистості як діяльної людини. На його переконання, такий індивід не може існувати без відчуття особистої гідності. Суть цього відчуття у тому, що воно сприяє усвідомленню існування цінностей, за якими особистість має узгоджувати своє життя та діяльність. Мислитель уважав для особистості важливим реалізуватися у таких зовнішніх інтересах, значимість яких постає ціннісною метою її дій. Вебер визнавав, що цінність людських цілей, інтересів та ідей змінюються протягом історії. Їхня релятивність, як характерних кожній окремій культурі, властивої певному історичному контексту, відповідає діяльності "історичного індивіда". Мислитель протиставив даному поняттю індивідуальний "ідеальний тип", теоретично дотичний до "ідеальних типів" (способу збереження об'єктивного бачення окремих явищ як плінних), суспільне значення якого, за Вебером, у тому, аби слугувати ідейним орієнтиром для подолання ціннісних меж культурно обмеженого історичного контексту [Вебер М. "Об'єктивність" соціально-наукового пізнання // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – С. 194–263].

Виходячи з антропологічної позиції Вебера, можна дійти такої думки. Людина первинно є носієм двох начал, виразно залежних одна від одної. У площині існування людини як фізичної, чуттєвої істоти, свідомою діяльністю якої зумовлена задоволенням її матеріальних потреб, виникає як ірраціональне прагнення піднесеного, так і здатність його сприйняття. Це прагнення виходить за межі індивідуального світу людини у вигляді особливої духовної енергії, яка суспільно реалізує внутрішній поклик до влади. Суб'єкт такого вияву свідомості здійснюється соціальним лідером завдяки бажанню щодо відповідального впорядкування зовнішнього світу. Критеріями даної діяльності постають об'єктивні цінності, суспільне значення котрих дієвець – особистість, свідомо своїх дій – здатна співставляти з іншими відомими йому цінностями, властивими іншим культурним контекстам.